

“L’estat del país”. Informe anual 2014

.....

1- Un món més inestable, on més persones prenen la paraula

El 2014 ha estat un any d’incertesa, inestabilitat, complicació i dinamisme social. Incertesa en las perspectives econòmiques globals, inestabilitat per la notable complicació de les relacions internacionals, i reactivació del dinamisme i la protesta social en molts indrets del planeta, en favor de la democràcia, l’equitat i una major participació de les persones en les decisions polítiques.

Un món en tensió i amb nervis socials ben sensibles, alimentat pel creixement continu de les xarxes d’interconnexió personal. Incerteses per dalt, en les grans línies estratègiques, i un eixam d’idees, protestes i desitjos d’afirmació, per baix. Un món regit per emocions compulsives, també. Imatge, acceleració, immediatesa i emoció construeixen la narració del nou temps. Els països més pròspers i estables llegeixen aquesta complexitat com a repte i oportunitat. En d’altres, la inestabilitat i el canvi imposen una atmosfera de perplexitat i angúnia. I en d’altres, allà on les costures es trenquen, esclata el drama.

Europa viu aquest canvi d’horitzó malament. L’any 14, en el que s’ha commemorat el centenari de la Gran Guerra, no ha estat feliç per a Europa.

2- La llarga malaltia d’Europa

Gran baluard de la pau civil des del 1945 i dipositaria d’un model social que la majoria de pobles del món voldrien tenir, Europa està entrant en fase de llarga malaltia. La nova divisió internacional del treball, el desplaçament del centre de gravetat cap el Pacífic, l’extraordinari enfortiment de Xina com a principal fàbrica del planeta, l’encert estratègic dels Estats Units amb les noves tecnologies de la informació i els nous sistemes d’extracció d’hidrocarburs, la difusió constant de la tecnologia, la consolidada capacitat de competició dels països anomenats emergents, més l’estancament i l’envelliment demogràfic en unes societats acostumades a bons nivells d’assistència pública després dels drames bèl·lics del segle XX, generen una pressió extraordinària sobre el model social europeu. El

reajustament és molt problemàtic. La construcció d'una ètica de l'austeritat és molt difícil sense pactes interns i acords de gran abast.

La crisi a l'interior de la zona euro ha experimentat el 2014 una certa mutació. La crisi financera està esdevenint crisi política. Superada la fase de pànic ara ve la factura social. Amb la decisiva contribució del Banc Central Europeu, les polítiques d'austeritat i consolidació fiscal han aconseguit superar l'ofensiva especulativa sobre els deutes sobirans, de manera que els països més perjudicats, entre d'ells Espanya, tanquen l'any 2014 amb la prima de risc per sota de l'any 2010, moment en el que es va iniciar la gran febrada. El finançament del deute torna a ser raonable. Però les societats europees, sobretot les del sud, se senten estomacades. Ofeses, dolgudes i temoroses. Després del cop, ara surt l'hematoma.

Les eleccions europees del mes de maig van ser un clar senyal d'avertiment. Partits i moviments de caràcter populista i anti-Brussel·les van guanyar a França i Gran Bretanya, obtenint importants resultats a Itàlia, Holanda o Finlàndia, entre d'altres països. A Grècia va guanyar l'esquerra anti-austeritat i a Espanya per primera vegada des del 1977 els dos partits principals no assolien la suma del 50% del vots, entrant en escena una nova formació, que posteriorment ha començat a sotraguejar les enquestes.

Amb tot, però, no hi ha hagut l'apocalipsi que alguns observadors pronosticaven. Les forces de caràcter euroescèptic no tenen majoria en el Parlament Europeu i no han pogut crear un grup parlamentari únic, donada la seva heterogeneïtat i la contradicció entre els seus programes. Estem, per tant, davant un quadre de simptomatologies nacionals que condicionen la política institucional europea, sense provocar-ne el col·lapse. Per ara.

Els principals escenaris problemàtics són quatre: Gran Bretanya, França, Itàlia i Espanya. Quatre països fonamentals per a l'estabilitat de la Unió. Gran Bretanya, superada la prova d'Escòcia, segueix seduïda per la voluntat d'allunyament. França, amb l'estructura estatal més potent i centralitzada d'Europa, té una gran dificultat per a introduir reformes econòmiques i socials que no siguin llegides com una imposició d'Alemanya. Itàlia, amb un constant i progressiu desnivell de renda entre el nord i el sud, també presenta seriosos problemes de consens interior, malgrat haver entrat en una fase d'aparent estabilitat política. I Espanya pot estar a punt d'esdevenir un seriós problema polític de futur, després d'haver portat a terme bona part del programa de devaluació interna exigida pels centres de poder europeus. L'hematoma espanyol és gros.

Després de les eleccions del mes de maig, la Unió es balanceja entre les polítiques d'estímul i l'imperatiu categòric alemany en favor de l'austeritat. Alemanya vol estabilitat per damunt de tot. Gran Bretanya amenaça amb marxar, mentre França i tota l'Europa del sud reclamen flexibilitat, respir i temps polític. L'heterogeneïtat de la zona euro està esdevenint crònica i no ens hauria de sorprendre un creixement de les opinions contràries al manteniment de la moneda única si en els propers mesos no s'arriben a pactes equilibrats i satisfactoris que

rellancin l'economia. El debat està adquirint perfils d'una veritable profunditat històrica. No podem oblidar que per a importants sectors de la societat alemanya, l'estabilitat de la política monetària forma part del programa de reconstrucció moral del país. Potser aquí tenim una de les claus profundes del problema en curs.

Les tensions europees han conegut l'any 14 un nou factor de risc: la crisi amb Rússia a propòsit d'Ucraïna. La geopolítica reapareix i ha tornat en un moment d'anèmia de l'ideal europeista. Tot es descarna.

3 -La sacsejada espanyola

Espanya ha anat més enllà que França i Itàlia en el procés de devaluació interna. Des del punt de vista de l'ortodòxia econòmica europea "ha fet els deures". L'any 14 així ho certifica. Espanya ha ajustat molt, sense una reacció social irada en un primer moment. L'hematoma, però, ha acabat sortint. Més que una gran protesta social, Espanya ha experimentat els darrers tres anys un constant desgast del prestigi de les institucions i del sistema de partits.

L'esclat de la bombolla immobiliària i els riscos evidents d'intervenció del país van deixar la societat esporuguida. La gent tenia por. En el moment en que la crisi sembla estructuralment encaixada i el temor disminueix, es quan afloren el dolor i el malestar acumulats. Això és el que ha passat l'any 14. Institucions i partits sota sospita en un país en el que no tothom ha sabut estar a l'alçada en l'hora més crítica. Un país en el que la meitat del sistema financer ha quedat desenquadernat (crisi de la gran majoria de les caixes d'estalvi) , amb la consegüent ruptura de vells vincles de confiança social i de fabricació de consens polític en l'escala local i regional.

Les eleccions europees del mes de maig van encendre el pilot vermell, estimulant el desig general de canvis i de regeneració del sistema, que una part de l'espectre polític comença a perfilar amb propostes de reforma constitucional.

Aquesta avui és una reclamació que comença a tenir certa amplitud en la societat espanyola, amb propostes i propòsits ben diferents i fins i tot contradictoris, que fan imprevisible l'evolució política i electoral del país a curt i mitjà termini. Les eleccions municipals i regionals (13 autonomies) del mes de maig del 2015 poden ser una important prova.

La societat espanyola, en el seu conjunt, sembla tenallada per una doble pulsio o desig: vol canvis i vol seguretat; vol renovació i vol protecció; vol un nou ordre cívica i a la vegada no vol més incerteses. Vol una correcció sense grans riscos. De l'interior d'aquesta contradicció, desigualment plantejada en els diversos territoris, en sortiran els equilibris o desequilibris polítics del futur.

L'any 2014 l'economia ha millorat en termes macro, però la traducció social de la millora triga en arribar als ciutadans. En el cas espanyol el desajust entre els quadres estadístics, el temps polític i la tènue predisposició a l'esperança d'un cos social adolorit, està sent agreujat per dos factors d'envergadura: la complicació de l'escenari europeu, amb risc de deflació; i el deteriorament del marc polític i institucional, pel retard en l'adopció de mesures exemplars i regeneracionistes.

Tota devaluació interna ha d'anar acompanyada d'un quadre moral que faci suportable els sacrificis i els inscriui en un relat d'esforços compartits. Una crisi com l'espanyola exigia des del primer dia una constant política de pacte polític, de pacte territorial i de diàleg social. No ha estat així. Aquesta és una de les lliçons del complicat any 14. El 15 ens dirà si la complexitat generada per la crisi pot seguir sent guiada per un sol partit. És difícil aventurar pronòstics.

4- Catalunya, una mobilització inèdita

Catalunya ha esdevingut la principal pedra de toc de la crisi política i institucional espanyola. L'any 14 així ho certifica. El 'dret a decidir', ha seguit guanyant adhesions, afavorit per una reacció de dignitat davant del que corrents significatius de la població catalana viuen com una manca de respecte a la personalitat col·lectiva de Catalunya. Tres Onzes de Setembre consecutius (2012, 2013 i 2014) han estat exemplars des del punt de vista de la mobilització cívica i democràtica, esdevenint un fet inèdit a Europa. El 9 de novembre va culminar aquesta seqüència amb una participació més que notable: 2,3 milions de persones.

La Catalunya que ha prèns partit per la modificació del nexa amb Espanya està molt mobilitzada. Viu el seu moment polític amb veritable passió, arrossega a sectors molt dinàmics de la població i fabrica canals d'expressió cívica i política de baix a dalt, conforme al signe del temps. Dèiem al començament que en un món més inestable i incert, la ciutadania està generant noves formes d'expressió, de participació i de protesta, que modifiquen la vella cultura política i la fusionen amb la nova esfera cultural caracteritzada per l'espectacle mediàtic i la constant interconnexió digital. Aquest corrent general de canvi polític-cultural ha trobat a Catalunya una traducció local intensa, gràcies a la tradició cívica i democràtica del país. El cas dels catalans és avui un referent internacional. Aquesta és també una de les conclusions de l'any 14.

El catalanisme mobilitzat ha adquirit una gran capacitat d'expressió i podríem dir que ha conquerit una posició de domini en el debat públic intern. Això no vol dir, però, que abasti tota la societat, ni que la seva projecció electoral sigui en aquests moments rotundament hegemònica.

Catalunya és un país plural, pel seu origen, per la seva composició social i per la seva pròpia tradició democràtica, refermada per la dinàmica en curs. Un país plural i en constant matisació. Qualsevol força o corrent que vulgui exercir la direcció

política ha de tenir molt en compte aquesta realitat profunda i tossuda. A Catalunya li agrada la unitat en els moments difícils, així ens ho demostra el segle XX, des de la Solidaritat Catalana del 1906-08 fins a l'Assemblea de Catalunya del 1971-77, però no és gaire propensa a la uniformitat. Catalunya és un país que periòdicament es planteja grans reptes, però és una societat de persones humanes, de gent de carn i ossos, que també participen de la malaltia del cos europeu: vol canvis, somnia amb grans solucions i a la vegada vol seguretats. Una idealització platònica de la força de voluntat podria portar a conclusions equivocades i, potser, a escenaris d'ingovernabilitat.

El debat públic ha esdevingut molt intens a Catalunya. Feia anys que la gent del país no se sentia tant implicada en els esdeveniments polítics. És un debat lliure, obert, apassionat, civilitzat, un debat que incorpora la mirada i el punt de vista de les noves generacions, educades en llibertat i democràcia.

La discussió ara és més lliure que fa quaranta anys. Tot i sabent que els propers mesos estaran en bona mesura condicionats per a la competició electoral –a Espanya i també a Catalunya- i essent conscients que un cycle electoral no és terreny abonat pel compromís i pel pacte, no hem de deixar de confiar en la via del diàleg, que en definitiva és la via europea de resolució dels problemes polítics. La discussió és intensa, les posicions semblen irreconciliables, algunes emocions estan a flor de pell, però hem de mantenir viva la línia europea: la perspectiva de la negociació i del pacte.

L'esdevenidor immediat de Catalunya, en definitiva, passa també per un cycle polític complex en el que poden haver eleccions avançades al Parlament i en el que s'hauran de renovar els governs locals. Competició i pacte trenaran l'any. Caldrà veure de quina manera i en quin moment el curs català i el curs espanyol seran dues línies que es creuen. L'any 15 posarà a prova la renovada passió de molta gent per la política.

5.- Conclusió

L'any 2014 s'ha caracteritzat per la complexitat de les situacions plantejades, tant en l'ordre internacional, com a nivell d'Estat i de Catalunya. Però, aquesta conflictivitat no amaga, referint-nos molt concretament a Catalunya, un important dinamisme de la nostra societat. La importància de la crisi conviu amb un fort impuls en el camp cultural, cívic, associatiu i també econòmic, ple d'iniciatives i de voluntat de superar les dificultats del moment. Moltes famílies estan afectades per un impacte molt important de les seves economies domèstiques, però això no ha d'amagar el conjunt d'iniciatives que defineixen un futur més esperançat.

Certament, en el camp polític-institucional, l'any es tanca amb incerteses que es projecten en el futur del 2015. Però també en aquest terreny cal confiar en la capacitat de cohesionar entre tots un projecte col·lectiu que doni resposta a les

ambicions del país, entès com una unitat que trobi la seva força en el reconeixement de la seva pluralitat i diversitat.